

WERKGROEP Vernieuwing Landelijk Centraal Cursorisch Onderwijs DERMATOLOGIE EN VENEREOLOGIE

Leden

prof. dr. Marcel F. Jonkman, voorzitter
drs. Enny Beverdam, dermatoloog
dr. Hans Alkemade, dermatoloog
dr. Milan Tjioe, dermatoloog
drs. Michiel H.S. Toxopeus, aios
drs. Yvette Assen, aios
drs. Marieke de Waard, aios

Organisatie

dhr. Charles L. Brugman, manager Postgraduate School of Medicine, Wenckebach Instituut UMCG, namens PAOG's Leiden, Nijmegen en Groningen

De Werkgroep Vernieuwing Centraal Cursorisch Onderwijs kreeg op 21 april 2008 de opdracht van het Concilium Dermato-Venereologicum om een plan te maken voor vernieuwing van het centraal cursorisch onderwijs die aansluit op het nieuwe Opleidingsplan Dermatologie en Venerologie. Op 8 september kregen de plannen op hoofdlijnen instemming van het concilium. Op 10 oktober werden de thema's en de financiering besproken in het collegium. Het definitieve plan werd op 15 december 2008 door het concilium geaccordeerd. De werkgroep gaat vanaf heden over in de nieuwe COCOM. De nieuwe COCOM organiseert haar eerste aios cursus op 5-6 oktober 2009.

Evaluatie bestaande centraal cursorisch onderwijs

De aios zijn over het algemeen niet ontevreden over het bestaande centraal cursorisch onderwijs. Verbeterpunten zijn: betere didactische kwaliteit van de leermiddelen (syllabi). Liefst hoofdstukken uit één verplicht leerboek. De hoofdstukken kunnen lang van te voren worden opgegeven, en digitaal beschikbaar komen b.v. als PDF. De belangrijkste reden voor vernieuwing is om het cursorisch onderwijs aan te passen aan het nieuwe Opleidingsplan Dermatologie en Venerologie.

Opleidingsplan

Het nieuwe centraal cursorisch onderwijs richt zich qua vorm en inhoud op discipline-gebonden competenties zoals aangegeven in het Opleidingsplan en wordt gemaakt door expert docenten. De inhoud en vorm van het Centraal Cursorisch Onderwijs wordt aangepast aan de hand van dit Opleidingsplan.

Jaargangen

De cyclus van de dermatologische basisthema's wordt afgerond op het eind van het derde jaar. Het cursorisch onderwijs in het vierde en vijfde jaar ligt meer op praktijkvoering. Er wordt dus een knip gemaakt tussen het derde en vierde jaar: enerzijds een groep van ongeveer 75 aios in jaar 1-3 en anderzijds een groep van 50 aios in jaar 4-5.

Deze constructie heeft de volgende voordelen:

1. basis in de eerste drie jaren van de opleiding waar het thuis hoort
2. past beter bij leerbehoefte van oudere aios
3. de groep wordt kleiner (75 i.p.v. 125)
4. er blijven altijd aios achter in de universiteitskliniek

Tevens zullen er twee basiscursussen worden gegeven voor beginnende aios in het eerste jaar van hun opleiding.

Basiscursus microscopische sneldiagnostiek

Deze praktische basiscursus wordt viermaal per jaar gegeven voor groepjes tot 8 aios in Leiden. De volgende vaardigheden worden geoefend:

1. kweek/PCR afnemen (virus, bacterie)
2. Tzanck test
3. Woodslamp
4. fysiologisch zout preparaat
5. KOH preparaat
6. donkerveldmicroscopie
7. basiskennis microscopie

Basiscursus systematische diagnostiek

Deze basiscursus wordt eenmaal per jaar gegeven voor een groep van 24 aios. De volgende vaardigheden worden geoefend:

1. systematische dermatologische diagnostiek
2. diagnostische manipulaties: Nikolsky, Auspitz, Darier, diascopie en dermografie
3. systematische microscopische diagnostiek

Centraal versus regionaal

De volgende criteria worden gehanteerd om te bepalen of onderwerpen of gedeelten ervan als centraal centraal cursorisch onderwijs aangeboden worden dan wel regionaal.

1. Het aantal aios dermatologie is binnen één cluster te klein om efficiënt regionaal discipline-gebonden cursorisch onderwijs te geven. Het pakket discipline gebonden cursorisch onderwijs wordt derhalve centraal aangeboden. Aanbevolen wordt om niet-discipline gebonden onderwijs wel regionaal te regelen.
2. Schaarste aan voor het onderwerp benodigde docenten en/of middelen
3. Efficiëntie bij arbeidsintensieve/financieel belastende onderwerpen
4. Bijeenbrengen aios uit verschillende clusters geeft goede gelegenheid tot discussie over lokale gebruiken en inzicht in het “er is meer dan één weg” principe
5. Bijeenbrengen aios uit verschillende regio's met een eigen couleur locale
6. Tijdsaspect/niet gestoord kunnen worden; dit is vooral van belang bij het behandelen van door aios als ingewikkeld beschouwde materie
7. Het bevorderen van de onderlinge banden van de Nederlandse dermatologen in spe.
8. De dermatologie heeft zich in die jaren verder ontwikkeld. Er zijn meer thema's bijgekomen en enkele ontbreken geheel zoals zoals psoriasis en acne. De nieuwe curriculum beschrijving met themakaarten biedt de mogelijkheid voor nieuwe thema's.
9. Algemene competenties worden regionaal in discipline-overstijgende cursussen (DOC) aangeboden. Bijvoorbeeld:
<http://www.wenckebachinstituut.nl/documenten/algemeen/Nieuws/documenten/DOCprogramma.pdf>

Aantal dagen

De cursus wordt twee dagen door de week. Dit heeft de volgende voordelen:

1. meer tijd voor een thema
2. door herhaalfrequentie van 3 i.p.v. 5 jaar ligt de laatste voordracht beter in geheugen van de docent
3. de sociale cohesie onder aios wordt bevorderd door diner/overnachting/ontbijt.

De aios doorloopt binnen een opleidingsduur van 5 jaar 24 dagen centraal cursorisch onderwijs. In jaar 1 krijgt de aios twee aparte dagen basiscursus, in jaren 1-3 negen tweedaagse cursussen en in jaar 4-5 twee tweedaagse cursussen. De COCOM zal dus jaarlijks het volgende organiseren: viermaal de basiscursus Microscopische Sneldiagnostiek en eenmaal de basiscursus Systematische Diagnostiek voor jaar 1 (november), drie tweedaagse cursussen voor jaar 1-3 (op maandag en dinsdag in de 3de week januari, 1ste week juni en 1ste week oktober) en één tweedaagse cursus voor jaar 4-5 (maart).

Locaties

De locaties voor de cursus hebben de volgende randvoorwaarden:

1. goed bereikbaar met openbaar vervoer
2. liefst afgelegen om retraite gevoel te geven
3. zaal met tafeltjes om te schrijven geschikt voor 75-100 cursisten
4. eetzaal in huis of in nabij gelegen restaurant geschikt voor 80 deelnemers
5. minimaal 80 bedden in huis of in nabij gelegen hotel.
6. adequate voorzieningen op het gebied van ict ondersteuning.
7. voor competentiegerichte scholing kleine groepen/zalen

Thema's

Jaar 1

1	dag 1	Basicursus microscopische sneldiagnostiek
<i>Willemse (Leiden)</i>
2	dag 1	Basicursus systematische diagnostiek
<i>Starink (Amsterdam)/van de Kerkhof (Nijmegen)</i>

Jaar 1-3

1	dag 1	<u>Eczemateuze dermatosen en allergologie*</u>
<i>Bruijnzeel-Koomen (Utrecht)</i>
	dag 2	Huidafwijkingen bij kinderen; genodermatosen
<i>Steijlen (Maastricht)</i>
2	dag 1	<u>Venerologie, vulva pathologie en proctologie</u>
<i>Van Leent (Amsterdam)</i>
	dag 2	Psoriasis, erythrodermie en papulosquameuze dermatosen
<i>van de Kerkhof (Nijmegen)</i>

* In de overgangsfase zullen ook aios uit jaar 4-5 aan de eerste cursusdag deel kunnen nemen (onderstreept).

- 3 dag 1 Huidinfecties en infestaties, importdermatologie
van Hees (Voorburg)
dag 2 Naevi, melanoom, dermoscopie, fotografie
Bergman (Leiden)
- 4 dag 1 Lichttherapie, fotodermatologie, pigmentstoornissen
Sigurdsson (Utrecht)
dag 2 Cosmetische dermatologie
Habbema (Bussum)
- 5 dag 1 Blaarziekten, slijmvliesaandoeningen en immunodiagnostiek
Jonkman (Groningen)
dag 2 Kwaliteit van leven, psychodermatologie en epidemiologie
Nijsten (Rotterdam)
- 6 dag 1 Adnexen: acne, rosacea, hidradenitis, haren en nagels
Frank (Maastricht)
dag 2 Urticaria, erythemen, pruritus, toxicodermie
Bos (Amsterdam)
- 7 dag 1 Basiscursus dermatochirurgie
Krekels (Eindhoven)
dag 2 Basiscursus flebologie
Sommer (Maastricht)
- 8 dag 1 Huid en interne ziekten
Thio (Rotterdam)
dag 2 *PA-inflammatoire huidaandoeningen*
Starink (Amsterdam)
- 9 dag 1 PA-neoplastische huidaandoeningen
Starink (Amsterdam)
dag 2 Dermato-oncologie
Willemse (Leiden)
- Jaar 4-5*
- 1 dag 1 Dermatologische patiënt
(voorlichting, veiligheid, protocol en maatwerk, omgaan met klachten, werk en privé)
Koopman (Enschede)
dag 2 Dermatologische praktijk
(vestiging, maatschap en bestuur, DBC systeem, management)
Kuiters (Zwolle)
- 2 dag 1 Gevordenden cursus dermatochirurgie/flebologie/laser
Neumann (Rotterdam)
dag 2 Gevordenden cursus dermatochirurgie/flebologie/laser
Neumann (Rotterdam)

Leermiddelen

De leerstof moet uit een update leerboek komen dat digitaal beschikbaar is. Het leerboek Dermatology, 2nd Edition van Bologna, Jorizzo and Rapini (ISBN: 978-1-4160-2999-1) voldoet aan die eisen. De online versie wordt voortdurend geupdate en is in pdf vorm beschikbaar. De verplichte leerstof kan ruim van te voren worden vrijgegeven aan de cursisten. Het valt te overwegen om namens de NVDV een gemeenschappelijk abonnement op de online editie te nemen. Dan kunnen alle leden van de NVDV het leerboek raadplegen. Alternatief is om alleen de leerstof in pdf formaat op de NVDV site aan te bieden. Alleen bij uitzondering kan met instemming van de COCOM leerstof buiten de Bologna worden aangeboden.

Docenten

De eisen die aan de organisatie en de docenten worden gesteld worden in een draaiboek vastgelegd.

Van de docenten wordt verwacht dat zij:

1. cursus hebben gevolgd in docent professionalisering (b.v. teach the teachers)
2. kennis te hebben van het toepassen van diverse (interactieve) werkvormen afgestemd op de medische inhoud
3. ziektegerichte leerstof uit Bologna aanwijzen
4. probleemgerichte voordracht houden met casuïstiek
5. bereidt zijn een interactieve voordracht te houden (b.v. met stemkastjes)
6. kennis te hebben van en het op tijd geschikte toetsvragen maken
7. de evaluatie gebruiken voor verbeteringen van een volgende voordracht

Dagvoorzitter en organisatie

De dagvoorzitter is verantwoordelijk voor het programma op een van de twee cursusdagen. Er is een draaiboek voor de cursusorganisatie. De COCOM is verantwoordelijk voor de organisatie van de cursus bijeenkomst. Het is raadzaam om inschrijving en locatie organisatie aan een congresbureau uit te besteden.

Toetsen

Het is niet aan te bevelen om een normatieve toets (toets met sancties) af te nemen. Een formatieve toets stimuleert wel maar heeft minder hoge eisen. Voorgesteld wordt iedere cursus vooraf te laten gaan door een thuiswerkopdracht volgens 'de open boek methode'. AIOS ontvangen via het Internet de MC (gesloten) toetsvragen samen met de thuiswerkopdracht. Het doel van de thuiswerkopdracht is vooral gericht op kennisverdieping zodat m.n. de verwerking en de toepassing tijdens de cursus centraal kan staan. Na het bestuderen en raadplegen van de literatuur beantwoorden de aios de vragen m.b.v. een of meerdere voorafgaand geadviseerde/ verplicht gestelde onderdelen van studieboeken.

De dagvoorzitter krijgt tevoren de groepsresultaten aangeboden en spreekt deze door met de sprekers/ trainers. De dagvoorzitter start met het uitreiken en bespreken van de gezamenlijke resultaten van de toets waarbij de individuele resultaten tegelijkertijd worden uitgereikt. Bij veel lage scores wordt hier bij het betreffende onderdeel extra aandacht aan geschonken. Met deze thuiswerkopdracht wordt een basisbegin niveau bereikt bij alle cursisten en kan de rest van de cursus ingezet worden op toepassing van het geleerde.

Competentiegericht vorm: Masterclass

De uitdaging is om het centraal cursorisch onderwijs ook competentie gericht te maken. Inhoud en werkvormen dienen steeds op elkaar te worden afgestemd. T.o.v. de huidige situatie zal het accent van het centraal onderwijs verschuiven van voornamelijk frontaal onderwijs gericht op kennisoverdracht (reproductief leren) naar een mix van werkvormen, veelal in kleine groepen waarbij het accent ligt op kennisoverdracht zowel als op verwerking en de toepassing hiervan, vaak aan de hand van casuïstiek. Er zal na verloop van tijd meer interactie ontstaan met AIOS omdat zij op basis van hun ervaring in de praktijk, de vastlegging hiervan in hun portfolio en de gesprekken met hun opleiders met gerichte vragen zullen komen gericht op de toepassing hiervan in de praktijk.

De lerende wordt nu nog veelal gezien als een leeg vat dat gevuld kan worden (cognitivism/ behaviorisme). De Wenckebach Masterclassmethode is een methode die gericht is op ervaringsleren, verwerking en toepassing van het geleerde en reflectie hierop (bijlage 2). De methode komt tegemoet aan de eisen die aan de arts van nu gesteld worden om zo de kwaliteit van medische specialisten te kunnen blijven waarborgen. Een onderdeel van de methode betreft een verwerkingsmoment na het bijwonen van één of meerdere presentaties. Dat beoogt het gat tussen de theorie en praktijk te dichten. Uit onderzoek blijkt dat, wil een cursist de opgedane kennis toepassen in de praktijk, hij de kennis zelf in een eigen context en conceptueel raamwerk moet kunnen plaatsen. Deelnemers vernemen bij aanvang van de cursus dat zij in groepen van 4-5 personen aan het eind van een onderdeel van de cursus gevraagd worden, m.b.v. een korte computer presentatie de essentie van de aangeboden stof (incl. de evt. thuiswerkopdracht) en de gevolgen voor de praktijk plenair te presenteren. De overige deelnemers en docent(en) kunnen hierop reflecteren. Alle presentaties worden aan het eind van de cursus gebundeld en meegegeven aan de deelnemers. Ook is een nadere differentiatie in reflectieopdrachten mogelijk. Het is niet raadzaam (en waarschijnlijk ook onmogelijk) om het hele systeem in één keer te willen veranderen naar een meer ervarings- en reflectiegericht onderwijssysteem. Daarom is er voor gekozen om stapsgewijs te veranderen. De methode zal aanvankelijk alleen op de 2de dag van cursorisch onderwijs worden toegepast. Een competentie gerichte vorm vraagt meer voorbereiding en nabewerking, en is derhalve kostbaarder. Voor veel disciplines is deze stap groot, de opleiding dermatologie en venereologie functioneert hier als pionier. Voor deze kosten zal subsidie worden aangevraagd bij de CBOG en de NVDV. Als eerste stap zal er medio 2009 een cursus Masterclass onderwijs worden aangeboden aan alle dagvoorzitters en de nieuwe COCOM.

E-learning

E-learning is een containerbegrip en kan bestaan uit bijv. het per e-mail verzenden van bladzijden uit een studieboek tot interactieve filmpjes met waarbij aan de hand van beslisbomen antwoorden gegeven moeten worden. Deze laatste vorm van leren vergt veel inspanning om te ontwikkelen. Het ligt buiten het vermogen van de COCOM om dit te doen. De ontwikkeling van e-learning zou wel passen als nascholing voor dermatologen als erkende en betaalde accreditatie. Het bestuur van de NVDV kan dit stimuleren door middelen ter beschikking te stellen aan haar Nascholingscommissie. Indien hiermee ervaring is opgedaan door de Nascholingscommissie, zou in de toekomst deze vorm van leren voor het cursorisch onderwijs heroverwogen kunnen worden.

Kwaliteitsevaluatie

De kwaliteit van de cursussen, de docenten, het studiemateriaal en de locaties zullen systematisch worden geëvalueerd. Hierbij zal gerapporteerd worden aan de COCOM, dagvoorzitters, docenten en geïnteresseerde AIOS. Om verbetering te bereiken mag de COCOM hierbij gebruik maken van aanbevelingen of (zwaarwegende) adviezen.

Financiering

Opleiden tot specialist is een serieuze zaak hetgeen tijd en geld kost. De tijd komt uit de opleidingsklinieken en het geld in principe uit het opleidingsfonds. Deze gelden worden beheerd door de Raden van Bestuur. De hoofdopleiders wordt aangeraden om een bijscholingsbudget aan hun Raad van Bestuur voor te leggen. In de begroting zijn op zijn minst de wettelijk verplichte onderdelen opgenomen te weten het centraal cursorisch onderwijs en één internationaal dermatologisch congres. Voor het centraal cursorisch onderwijs streven we naar € 400 per 2-daagse cursus.

Competentiegericht onderwijs is per definitie duur en zal voor die prijs lang niet altijd haalbaar zijn. Er dient geïnvesteerd te worden in de docenten, prijzen van accommodaties verschillen per regio, er dient gebruik gemaakt te worden van apparatuur voor het ondersteunen van interactie met de deelnemers. Om dit alles mogelijk te maken zal de commissie proberen innovatiefondsen aan te boren ten behoeve van vernieuwing van de medische specialistenopleiding en ook zal de NVDV om een 'educational grant' worden gevraagd.

Tabel. Kosten voor COCOM bijscholing voor één aios in vijf jaar.

Jaar	Cursus	Inschrijving (en verblijf)	Reiskosten	Totaal
1	Microscopische sneldiagnostiek	€100,00	€40,00	€140,00
1	Systematische diagnostiek	€100,00	€40,00	€140,00
1	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
1	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
1	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
2	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
2	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
2	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
3	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
3	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
3	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
4	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
5	Tweedaagse cursus	€400,00	€60,00	€460,00
Totaal				€5340,00

De totale kosten van Centraal Cursorisch Onderwijs komen gemiddeld op € 1068 per aios per jaar.

Groningen, 20 januari 2009

Namens de Werkgroep Vernieuwing Centraal Cursorisch Onderwijs

Prof. dr. M.F. Jonkman,
voorzitter

Bijlagen

Bijlage 1: Draaiboek COCOM.

Bijlage 2: Van der Wiel en Goris. Masterclass gynaecology; a pilot study on innovation in medical postgrade education. Groningen, 7 juli 2008.

Foto: Werkgroep Vernieuwing Centraal Cursorisch Onderwijs op 29 september 2008 in vergadering bijeen in de Buitensociëteit te Zwolle. V.l.n.r. Yvette Assen, Michiel Toxopeus, Marcel Jonkman, Marieke de Waard en Enny Beverdam.

Verwerkte commentaren:

MdW 010608
CB 020608
EB 060608
MJ 020708 financiële paragraaf
MJ 120808 thema's conform opleidingsplan dermatologie
MJ 300808 competentiegerichte paragraaf
MJ 080908 concilium tekst op hoofdlijnen opgenomen
MJ 290908 2de vergadering Zwolle
YA 071008 VADV
YA 071008 sneldiagnostiek
MJ 111008 collegium
MJ 171108 Wenckebach masterclassmethode
MT 021208 draaiboek
MdW 031208 draaiboek
EB 041208 locatie
CB 061208 masterclass
MJ 061208 layout
CB 091208 aanvullingen
MJ 160908 concilium
MJ 190109 COCOM